

Toespraak van Geert Johannes Nicolaas Maria Ruygers op de politieke integratie van Europa (Amsterdam, 1-2 oktober 1954)

Source: Nederlands Verbond van Vakverenigingen (sous la dir.). De eenwording van Europa, Redevoeringen uitgesproken in het buitengewoon congres van het N.V.V. over de integratie van Europa gehouden op en 1 en 2 October 1954. Amsterdam: 1954. p. 30-40.

Copyright: All rights of reproduction, public communication, adaptation, distribution or dissemination via Internet, internal network or any other means are strictly reserved in all countries.

The documents available on this Web site are the exclusive property of their authors or right holders.

Requests for authorisation are to be addressed to the authors or right holders concerned.

Further information may be obtained by referring to the legal notice and the terms and conditions of use regarding this site.

Note: This document has undergone optical character recognition (OCR), so that full text search and copy/paste operations can be carried out. However, the result of the OCR process may vary depending on the quality of the original document.

URL:

http://www.cvce.eu/obj/toespraak_van_geert_johannes_nicolaas_maria_ruygers_op_de_politieke_integratie_van_europa_amsterdam_1_2_october_1954-nl-b1aaf5e5-6319-44a4-af9c-daoe3eb33115.html

Last updated: 14/03/2017

DE POLITIEKE EENWORDING

door G. J. N. M. RUYGERS

lid van de Tweede Kamer

Het is alweer ruim een half jaar geleden, dat ik van uw voorzitter de uitnodiging ontving op dit Buitengewoon Congres van het N.V.V. te spreken over het vraagstuk van de Europese integratie. Ik heb die uitnodiging graag en dankbaar aanvaard. Het is nu eenmaal zo, geloof ik, dat het vraagstuk van de samenwerking en de eenheid in Europa een van die vraagstukken is, die zullen beslissen over de toekomst van dit oude werelddeel, en dat de vakbeweging geroepen is daarbij een grotere rol te spelen dan tot nu toe het geval was. Daarom geloof ik, dat dit Congres een belangrijke gebeurtenis is, juist in de moeilijke en verwarde situatie van het ogenblik, en daarom bleef ik het een voorrecht achten hier te kunnen spreken, ook toen in de afgelopen maanden, nationaal en internationaal, het politieke klimaat zich scheen aan te passen aan het klimaat van deze voorbije zomer.

De gedachte van een Verenigd Europa is niet nieuw. Reeds 150 jaar geleden schreef Montesquieu, dat de afzonderlijke staten bezig waren de provincies te worden van een Verenigd Europa. De periode van het meest scherpe nationalisme moest toen echter nog komen. Maar na de eerste wereldoorlog hebben we gezien hoe een figuur als Briand getracht heeft de Frans-Duitse tegenstelling te overwinnen in een Europese Unie. Deze poging is vastgelopen op het nationalisme der afzonderlijke staten. En toch, reeds toen gaven niet alleen de intern-Europese verhoudingen, doch ook de wereldpolitieke en wereldeconomische situatie alle aanleiding tot een dergelijk streven. Als Briand geslaagd was, dan was de tweede wereldoorlog wellicht nimmer over ons gekomen. Ik zeg dit niet uit een behoefte aan onvruchtbaar nakaarten. Maar het is goed ons van tijd tot tijd in te scherpen, dat de geschiedenis niet altijd noodzakelijk verloopt, zoals ze verloopt. Niet alleen individuen, ook volkeren, zelfs de gehele mensheid, kunnen onder de maat blijven. En als we dan zien hoe op het ogenblik opnieuw de Europese eenwording wordt bedreigd, omdat opnieuw de volkeren het niet schijnen te kunnen opbrengen, hoe opnieuw een wijde kloof gaapt tussen objectieve noodzakelijkheden en psychologische mogelijkheden, dan kan het zijn nut hebben eraan te herinneren welke rampzalige gevolgen het mislukken van Briand voor Europa en de wereld heeft gehad.

Na de tweede wereldoorlog is de gedachte van een Verenigd Europa

met nieuwe kracht naar voren gekomen. De barbarie van het nationaal-socialisme werd overwonnen. Maar het ijzeren gordijn verdeelde Europa in tweeën. Verarmd en verwoest stak Europa de hand uit en vroeg steun van anderen en diep was de geestelijke en morele ontredde. Het nationalisme had Europa gebracht aan de rand van de afgrond. In deze situatie rijpte de gedachte van Europa's eenheid als een nieuwe conceptie. Zij opende een nieuw perspectief. Millioenen in Europa, met name onder de jonge generatie, klampten zich aan deze gedachte vast als een laatste hoop. Men heeft deze nieuwe conceptie wel kunnen bestrijden en saboteren, doch niemand is er tot nu toe in geslaagd er een andere conceptie tegenover te stellen. Er is geen alternatief en dat is ook de reden, waarom het mislukken van de E.D.G. zo'n ernstige crisis tevoorschijn riep.

De gedachte van een Verenigd Europa is geen product van de studeerkamer; zij ligt onvermijdelijk besloten in de ontwikkeling van een wereld, die bezig is toe te groeien naar grotere politieke en economische eenheden. Zoals op het einde van de middeleeuwen de uitvinding van het buskruit het einde betekende van de stad-Staat, zo is in deze tijd van atoom-energie en supersonische vliegtuigen de nationale Staat, in de traditionele zin des woords, tot verdwijnen gedoemd. De afzonderlijke nationale Staat is niet meer bij machte de vrijheid en de welvaart der burgers te waarborgen, van oudsher de primaire opdracht van de Staat. Voor Europa heeft dit alles iets van een revolutie. Want de nationale Staat draagt een Europees merkteken. De gedachte is in Europa geboren en heeft van hieruit haar weg gevonden over de wereld. Zij heeft Europa groot en rijk gemaakt, in welvaart en cultuur. Zij past echter niet meer in deze tijd. En daarom staat Europa voor de opdracht om thans over de periode van de nationale Staat, die het zelf schiep, heen te reiken naar een nieuwe tijd; en dat alles niet van boven af, zoals Napoleon en Hitler het deden, met militair geweld, doch van onderop, in vrijwilligheid en in een besef van gezamenlijke verantwoordelijkheid. Van het oude Europa wordt hier een jeugdigheid van geest gevraagd, die op het ogenblik een der kern-moeilijkheden uitmaakt.

Er is één gebied, waarop practisch algemeen is aanvaard dat de nationale grondslag ontoereikend is geworden, dat is het gebied van de defensie. De idee van de collectieve veiligheid is gemeengoed geworden. Men is het niet eens over de vorm, maar over de zaak zelf bestaat geen meningsverschil. Alles wat het na-oorlogse Europa in dit opzicht te zien heeft gegeven: Verdrag van Duinkerken, Verdrag van Brussel, Balkanpact, E.D.G. en N.A.T.O., het zijn allemaal vormen van collectieve veiligheid. De gedachte ligt verankerd in het Handvest der Ver-

enigde Naties, de resolutie „uniting for peace” is een begrip geworden, en toen de Verenigde Naties met de weerstand tegen de agressie in Korea de vrije wereld een nieuw München bespaarden, betekende dat de praktische overwinning van de idee der collectieve veiligheid.

Toch meen ik te moeten blijven stellen, zoals ik reeds vaker deed: de diepste beweegredenen voor Europa's aaneensluiting ligt niet daar. Toen in 1948 Tsjecho-Slowakije werd overweldigd, schrok West-Europa wakker en beseftte het dat gezamenlijk de vrijheid verdedigd moest worden tegen iedere mogelijkheid van agressie. Dat heeft de Europese aaneensluiting geactualiseerd. Maar ook als dit geval van agressie er niet was, als de wereld leefde in een werkelijke vrede, dan nog zou Europa evenzeer staan voor de noodzaak tot eenheid: omdat voor Europa het begrip collectieve welvaart evenzeer een levenskwestie is geworden als dat van de collectieve veiligheid.

Binnen de nationale begrenzingen is in Europa voor de massa der bevolking de welvaart niet meer duurzaam te waarborgen. Voor sommigen lijkt dit misschien een boutse bewering, nu ons land een periode van excessieve hoogconjunctuur doormaakt en zojuist een nieuwe loonronde het aandeel der loontrekkenden was in een stijgende welvaart. En toch, hier ligt de kern van het vraagstuk.

Europa heeft opgehouden het financiële en economische middelpunt van de wereld te zijn, zoals Londen het was tot aan de eerste wereldoorlog. We zijn overvleugeld door de Verenigde Staten. In 1948 waren de dollars van het Marshall-Plan nodig om in Europa de economische ineenstorting te voorkomen. En aan de andere kant hebben we te rekenen met een Sovjet-Unie, die op het ogenblik weliswaar nog een achterstand heeft, doch waar het rythme van de economische ontwikkeling hoger ligt dan in Europa. Als Rusland in, laat ik zeggen, vijftieng, dertig jaar met Europa zou zijn gelijk gekomen en de democratie zou niet in staat blijken beter dan de dictatuur het vraagstuk van de welvaart aan te kunnen, hoe komen we dan te staan in de afweer van het communisme?

We zitten in Europa met een productie-apparaat en productie-methoden, die, wereldeconomisch gezien, op velerlei gebied verouderd zijn. Het produceren voor een nationale markt van 10 of 40 miljoen is onvermijdelijk veel duurder dan voor een markt van 150 miljoen. Het houdt de prijzen hoog, belemmert de doelmatigheid der investeringen en maakt een efficiënte organisatie der productieve krachten onmogelijk. Het oneindige aantal invoerrestricties, douaneheffingen e.d. drukt op het reële inkomen van de massa der bevolking. Het wezenlijke probleem in Europa's economie is derhalve een structuurprobleem, dat

alleen kan worden opgelost als Europa op een of andere wijze ook economisch tot eenheid komt.

Het gaat namelijk niet alleen om een rechtvaardige verdeling, doch ook om de verhoging van de levensstandaard. Een politiek van rechtvaardige verdeling kan ook binnen de nationale kaders gevoerd blijven. Het is goed dat het gebeurt, maar het is niet genoeg. Het gevaar is niet denkbeeldig, dat we daarmee alleen vroeg of laat in een austerity-politiek terecht zouden komen. De schepping echter van een gemeenschappelijke Europese markt, planmatig geordend en geleid, zou de weg vrij maken voor een expansieve economie, die ook de opvoering van de levensstandaard mogelijk maakt.

Geconfronteerd met deze problematiek staat daarom op het ogenblik ook de vakbeweging op een kruispunt der wegen. Toen in de jaren van de grote werkloosheids crisis een oude economie definitief ineenstortte, heeft men in toenemende mate getracht op nationaal plan voor de bestaande sociale en economische problemen een oplossing te vinden. Men ontwierp een nationaal plan van de arbeid en de gedachte van de nationale welvaartsstaat ontstond. Geen van beide zijn overbodig geworden, doch zij volstaan niet meer. Ook voor de vakbeweging heeft zich het arbeidsterrein van Nederland tot Europa verruimd. Om de bereikte resultaten te behouden, om nieuwe resultaten mogelijk te maken, zal ook de vakbeweging een nieuwe koers behoeven. Mijn vriend Roemers zal hierover ongetwijfeld nog meer hebben te zeggen. Ik heb dit alles hier slechts aangestipt om u duidelijk te maken, hoezeer het de sociale en economische vraagstukken zijn, die Europa onweerstaanbaar zullen drijven in de richting van grotere eenheid, en hoezeer het er ook voor de vakbeweging op aankomt de tekenen des tijds tijdig te verstaan.

Na de vraag van het „waarom” der Europese aaneensluiting is er de vraag van het „hoe” dezer aaneensluiting.

In de eerste plaats is er de weg van de intergouvernementele samenwerking, de samenwerking tussen de nationale staten, die souverain zijn en blijven. Dat is de traditionele vorm van samenwerking, die de internationale samenleving kent. Benelux en O.E.E.S. (Org. voor Eur. Economische Samenwerking) zijn er voorbeelden van.

Ik zeg bepaald niet dat deze vorm van samenwerking geen betekenis heeft. De samenwerking zelf is altijd belangrijker dan de vorm en de Benelux bijvoorbeeld was en is voor Nederland van grote betekenis. Maar in het huidige stadium der ontwikkeling kan Europa met deze vorm van samenwerking niet meer volstaan.

Samenwerking is nog geen eenheid. Als de ministers van de Benelux

vergaderen, dan hebben zij gedrieën belang bij bepaalde oplossingen, doch per slot van rekening vergaderen zij als nationale ministers en zullen zij de neiging hebben, zelfs de taak, de problemen te benaderen vanuit een nationale gezichtshoek. Doch de leden van de Hoge Autoriteit van de G.K.S. bekijken, behoren althans te bekijken, de economische problemen niet vanuit een nationale gezichtshoek, doch vanuit de gemeenschap als geheel. Dat is het, wat we in Europa nodig hebben. Als we zover zijn dat we het bevolkingsvraagstuk in Nederland, het vluchtelingenvraagstuk in Duitsland, het werkloosheidsvraagstuk in Italië enzovoort niet langer uitsluitend zien als Nederlandse, Duitse of Italiaanse, doch als Europese vraagstukken, op die dag hebben we een beslissende stap vooruit gedaan op de weg naar Europa's eenheid.

Bovendien, samenwerking tussen staten, die soeverein blijven, lijkt op economisch gebied alleen stand te houden in dagen van opgaande conjunctuur. De geschiedenis toont aan, dat in tijden van crises, alle mooie afspraken ten spijt, alleen maar geldt het „sauve qui peut” en dat men onweerstaanbaar terugvalt op de nationale begrenzingsen. Het is zelfs de vraag of bij een ernstige economische crisis de Benelux stand zou houden. Daarom faalt deze vorm van samenwerking juist in tijden, waarin de behoefte eraan het grootst is. En dat alles klemmt in bijzondere mate voor een land als het onze, gezien de structuur van onze economie, de samenstelling van ons exportpakket en onze handelspolitieke positie.

Het zijn deze factoren, die ertoe hebben geleid in Europa uit te zien naar nieuwe vormen van samenwerking. Men heeft dat gevonden in de bovenationale samenwerking, zoals die gestalte kreeg in de G.K.S. en voorzien was voor de E.D.G. en de E.P.G.

Essentieel daarbij is de schepping van een bovennationaal gezag, waaraan een stuk nationaal gezag wordt afgestaan en dat verantwoordelijk is aan een bovennationaal parlementair orgaan. Er is geen werkelijke en duurzame eenheid in Europa mogelijk zonder een dergelijke Europese orgaanvorming. Natuurlijk is het nodig daarbij een evenwicht te scheppen tussen bovenationale en nationale verantwoordelijkheden en moeten er waarborgen worden geschapen, dat met de levensbelangen der afzonderlijke volken zoveel mogelijk rekening wordt gehouden. Europa staat echter in deze tijd op de tweesprong tussen balkanisering of eenheid. De Europese orgaanvorming is daarbij tot een toetssteen geworden of de volkeren van Europa werkelijk bereid zijn de weg der eenheid te gaan. Het was niet toevallig, dat de heer Spierenburg gisteravond uit al zijn ervaringen in de K.S.G. juist dit punt ook als conclusie naar voren liet komen.

De kern van het vraagstuk is daarom een politiek vraagstuk. Ik heb

u al gezegd hoezeer het sociale en economische motieven zijn, die Europa drijven in de richting van eenheid. Op hetzelfde gebied liggen wellicht de grootste mogelijkheden en perspectieven. De O.E.E.S. heeft in dit verband reeds uitermate belangwekkende documenten gepubliceerd. Doch het blijft als het ware studiemateriaal. Er gebeurt niets. Er zijn geen organen, die de politieke beslissingen kunnen nemen zodat het gaat in de richting, waarover de deskundigen het reeds in belangrijke mate eens zijn, en er zijn geen organen om dergelijke beslissingen uit te voeren. Ik wijs hier met enige nadruk op, omdat we in Nederland wel eens, heel lofwaardig misschien, maar niet helemaal reëel, de neiging hebben al te gemakkelijk de vraagstukken te trekken uit het politieke vlak. We hebben de G.K.S. vaak uitsluitend als een economisch vraagstuk gezien, terwijl het voor Frankrijk in de eerste plaats een politiek vraagstuk was. We hebben de E.D.G. bijna uitsluitend gezien als een militair vraagstuk, terwijl het om zo te zeggen droop van politiek en tenslotte daarop ook is vastgelopen. Zonder de primaire politieke beslissingen komen we met de Europese eenheid geen stap verder.

U zult het een parlementariër vergeven, als hij bij deze orgaanvorming het parlementaire vlak op bijzondere wijze beklemtoont. In de verhouding tussen regering en parlement is, als het goed is, het parlement het stuwende element. Een Europees parlementair orgaan is van onschatbare betekenis voor het creëren van een werkelijke Europese gezindheid en zou voor de aarzelande regeringen een waardevolle stimulans kunnen zijn. Maar dat is niet het enige. Onvoldoende wordt beseft hoe we in deze tijd staan voor een ernstig probleem van democratie. Men zou het zo kunnen zeggen, dat op regeringsniveau de internationalisatie van onze moderne wereld verder is voortgeschreden dan op parlementair niveau. Met name op dit gebied voltrekt zich iets van de „managerial revolution”. Dat betekent dat de reële zeggenschap der democratische organen kleiner is geworden. In toenemende mate worden internationaal allerlei zaken geregeld, die ontsnappen aan een werkelijke controle der nationale parlementen. Benelux, O.E.E.S. en N.A.T.O. hebben wel hun ministers-comités, doch geen parlementaire organen. Voor allen wie de democratie ter harte gaat, ligt hier een ernstig vraagstuk.

Hoe staan we nu met dit alles sinds de E.D.G. mislukte in het Franse parlement?

Het feit zelf heeft een ernstige situatie geschapen.

In de afgelopen weken zijn daar al zoveel bittere woorden over gesproken, dat ik weinig behoefte heb daar veel aan toe te voegen. Het gebeuren in het Franse parlement heeft ons andermaal geconfronteerd

met het feit dat in Europa geen constructieve politiek is te voeren, als tegenover het extremisme van rechts en van links de progressieve krachten elkaar niet ergens kunnen ontmoeten op een gemeenschappelijk vlak. Het gebeuren in Frankrijk is ook een aanwijzing hoe sterk in Europa nog steeds de neiging is tot restauratie, hoe de weg naar politieke vernieuwing kan vastlopen op angst en vrees, op het neutralisme, het nationalisme van groot-industrie en leger, de onwil van een departement, het conservatisme in allerlei belangengroepen. Dit alles is echter niet het enige. Hoe zou het met de E.D.G. gelopen zijn, als Engeland in een vroeger stadium het continent minder alleen had laten staan? Hoe zou het met de E.D.G. gelopen zijn, als andere landen, ook Nederland, in het verleden beter hadden beseft dat het er in de politiek vaak om gaat een voorbijschietende kans tijdig te benutten? Deze vragen zijn waard gesteld te worden. Want beter dan de schuld af te schuiven op een ander is het in te zien dat Europa als geheel onder de maat is gebleven.

En wat nu?

De mislukking van de E.D.G. dreigde de bijdrage van Duitsland tot de Westerse verdediging illusoir te maken. Deze bijdrage is voor Europa, met name voor een land als Nederland, van vitaal belang, ook van groot actueel belang, want voorzover de gedachte van de „peaceful co-existence” reële zin heeft, dan toch alleen als er zekerheid is dat Europa het hoofd kan bieden aan iedere agressie. Daarom schiep het mislukken van de E.D.G. een ernstige situatie.

Ik geloof echter dat dit vraagstuk, de bijdrage van Duitsland tot de Westerse verdediging, op een of andere manier wel een regeling zal vinden. Het ligt zozeer besloten in de noodzakelijkheden van het ogenblik, de niet-verwezenlijking daarvan zou zulke onoverzienbare consequenties kunnen meebrengen, dat ik me nauwelijks kan voorstellen dat daar niet een vorm voor gevonden wordt. Betwijfeld kan worden of het de meest ideale vorm zal zijn. De voorstellen van Mendès-France te Brussel waren slechter dan hetgeen de E.D.G. bood, en het resultaat van Londen biedt misschien nog minder dan Brussel. Bij welke verwachting ook over de afloop der Londense besprekingen, toch dienen we de ogen wijd open te houden voor talrijke onopgeloste vraagstukken.

Ik heb me in de laatste weken weleens afgevraagd of na de mislukking van de E.D.G. de klemtoon niet al te eenzijdig op het militaire aspect van het vraagstuk is komen te liggen. In de wereldomspannende taak de vrijheid te verdedigen tegen het opdringende communisme wordt van Amerikaanse zijde, in Europa en in Azië, weleens iets te uitsluitend de nadruk gelegd op de betekenis van tanks en bommen-

werpers. Op de lange baan gezien liggen de beslissende factoren elders dan op het militaire vlak.

Wat Europa betreft, het vraagstuk der verdediging moet worden opgelost. Maar het kan niet worden opgelost zonder Frankrijk of tegen Frankrijk. De inschakeling van Duitsland in de Westerse verdediging kan niet worden losgemaakt van het meer algemene vraagstuk: de inschakeling van een vrij en democratisch Duitsland in de samenleving der Westerse volken. Daar gaat het om. Essentieel daarvoor is een Frans-Duitse toenadering. Van Briand af, tot Schuman en Adenauer toe was en is dit een van de kernpunten in de problematiek van Europa. De vraag is of Frankrijk en Duitsland, over alle nationalisme en vijandschap van vroeger heen, elkander op een hoger vlak kunnen ontmoeten in een nieuwe, gemeenschappelijke taak en verantwoordelijkheid. De E.D.G. bood daartoe een perspectief. Een perspectief dat voor de toekomst minstens zoveel betekenis had als Duitsland herbewapening zelf. Dit perspectief heeft in de Franse assemblée een klap gekregen. Maar het blijft in Europa hoog op de politieke agenda staan, ook al brengt Londen voor het vraagstuk der verdediging een of andere noodoplossing, die technisch-militair misschien voldoende is.

De E.D.G. is gestrand; niet de idee van de politieke en economische integratie van Europa. Is het toch zo, dat de politieke en economische integratie van Europa door de E.D.G. is gecompromitteerd? Ik geloof het niet. Logischerwijs kan men wel stellen, dat de militaire integratie eerder het sluitstuk dan het vertrekpunt ener integratie is. Maar het leven, ook het politieke leven, verloopt nu eenmaal niet steeds volgens het schema ener sluitrede. We mogen ons weleens herinneren, dat de Unie van Utrecht, grondslag van de Nederlandse Staat, ook een defensiegemeenschap was. Zo zijn er meer voorbeelden.

Men kan dus discussiëren over de vraag of de aanpak juist is geweest. Maar nu de aanpak eenmaal is geweest, zoals ze was, is het ongetwijfeld mogelijk dat het mislukken van de E.D.G. een ernstige slag betekent voor het gehele streven naar integratie. We krijgen nu weer nationale legers in Europa, terwijl we eerst een Europees leger zouden hebben gekregen. Dat verschil is geen kleinigheid. Verwachtingen zijn teleurgesteld, vertrouwen is geschokt. De tegenstanders van de integratie hebben hier en daar al een juichtoon aangeheven, de krachten van conservatisme en nationalisme kregen het getij mee. Daarom is het dringend noodzakelijk, dat de voorstanders van Europa's eenheid duidelijk uitspreken onverzwakt vast te houden aan de eenmaal ingeslagen weg. De politieke en economische integratie van Europa is de conceptie, die in de na-oorlogs-jaren ten grond is komen te liggen aan het

buitenlands beleid van een aantal Europese landen, waaronder Nederland. Aan deze primaire doelstelling mag niet worden getornd. Wellicht hebben we te onderzoeken welke veranderingen in tactiek in de huidige situatie nodig zijn. Maar het doel blijft hetzelfde als voorheen, omdat er geen alternatief is, omdat met de integratie de toekomst zelf van Europa op het spel staat.

Enkele taken dringen zich in de huidige situatie duidelijk naar voren.

In de eerste plaats de versterking van de Benelux. Toen enkele weken geleden in Den Haag de tienjarige herdenking van de Benelux plaatsvond, heeft de Belgische Minister van Economische Zaken gewezen op de noodzaak om in Benelux-verband te komen tot gemeenschappelijke organen, op regeeringsniveau en op parlementair niveau. Dat was een waar woord. Een werkelijke economische unie zal het zonder dergelijke organen niet kunnen stellen. Ik geloof dat van Nederlandse zijde hier wat meer voortvarendheid moet worden betoond. Het klimaat daarvoor is onder een regering-Spaak bepaald gunstiger dan onder een regering-Van Zeeland. Als traagheid onzerzijds hier een kans ongebruikt zou laten, zou dat niet alleen de Benelux schaden, doch bovendien ook de integratie van Europa als geheel, omdat een werkelijke en duurzame eenheid der Beneluxlanden, niet alleen economisch doch ook politiek, een belangrijke stap is op de weg naar grotere eenheid in Europa. Op het ogenblik hebben de Scandinavische landen al een gezamenlijk parlementair orgaan in het leven geroepen, waar gediscussieerd wordt over vraagstukken als een gemeenschappelijke Scandinavische markt. Enkele maanden geleden hebben Zuid-Slavië, Griekenland en Turkije iets soortgelijks gedaan bij het verdrag tussen deze drie landen gesloten. We moeten dus zorgen met de Benelux niet achterop te raken.

Een tweede punt is dit, dat nauwkeurig dient te worden onderzocht of en in hoever Engeland bereid is zijn afzijdigheid van het streven naar Europese eenheid op te geven. Overdreven verwachtingen heb ik daar persoonlijk niet van. Ook in de voor-oorlogse periode, toen Englands houding ten aanzien van het continent bepaald werd door het beginsel van de „balance of power”, vervulde Engeland een bepaalde rol in de Europese politiek. Iets dergelijks is ook op het ogenblik mogelijk. Maar dat is iets anders dan het positief meewerken aan een Europese integratie, een samenwerking op bovennationaal niveau. Het is echter bekend genoeg dat een sterkere Engelse deelneming daaraan dan tot nu toe het geval is, veel dingen gemakkelijker zou maken. Daarom is het een punt, dat in de huidige situatie alle aandacht waard is.

Een derde opmerking betreft de G.K.S. Minister Beyen heeft de vorige week terecht de opmerking gemaakt, dat de G.K.S. niet kan stilstaan.

Zij moet vooruitgaan, of zij zal achteruitgaan. De G.K.S. is tot nu toe in Europa het enige voorbeeld van werkelijke integratie, waarbij de deelnemende landen op het bepaalde gebied van ijzer en steenkool een deel van de nationale souvereiniteit hebben overgedragen aan een bovennationaal orgaan. Een verdergaande integratie op dit gebied zal ook een integratie op andere gebieden noodzakelijk maken. Het niet tot stand komen van een integratie op deze andere gebieden zal ook het werk van de G.K.S. lam leggen. In het kader van de G.K.S. was de situatie langzamerhand rijp geworden om iets te gaan doen aan het vraagstuk van de Duitse kartels, de Belgische mijnen en de Nederlandse tarieven.

De oplossing van deze vraagstukken roept voor de betrokken landen bijzondere moeilijkheden op. Het was niet onverantwoord deze moeilijkheden onder ogen te zien, omdat het geheel opgenomen was in de dynamiek van een ontwikkeling, waarbij moeilijkheden op korte termijn zouden worden gecompenseerd door betere resultaten op langere termijn. Deze dynamiek van de ontwikkeling dreigt door het mislukken van de E.D.G. te stagneren. Als echter het perspectief zou komen te ontbreken, wordt het moeilijker van een land ingrijpende veranderingen te vragen. Daardoor is voor de G.K.S. een moeilijke situatie ontstaan. Zeker, de vakbeweging heeft er geen belang bij dat de Hoge Autoriteit van de G.K.S., zoals de voorzitter het gisteren reeds stelde, het secretariaat wordt van een Europees kolenkartel. Daarom is er alle aanleiding toe in de komende tijd de G.K.S., die in Europa de idee vertolkt van de bovenationale samenwerking — voor Europa de idee van de toekomst —, met alle kracht te blijven steunen en stimuleren.

Ik heb deze voorbeelden hier slechts aangehaald om te laten zien dat het bepaald niet nodig is in de huidige situatie als het ware met de armen over elkaar te gaan zitten, wachtend tot het getij voor de integratie weer wat gunstiger wordt. Het tegendeel is het geval. We zijn teleurgesteld door een gebeurtenis, niet geschokt in onze overtuiging. In een veranderde situatie moeten we vanuit dezelfde conceptie met verdubbelde kracht verder werken, in de eerste plaats doen wat de hand te doen vindt. Ik heb al gezegd dat de vakbeweging daarbij een belangrijke taak kan vervullen.

Daarbij moeten we ook bedenken, dat geen hervorming der instellingen mogelijk is zonder een hervorming der gezindheid. We moeten Europees leren denken en voelen.

Toen de watersnood ons land trof, is er een mate van Europese solidariteit geweest, die ons allen het hart verwarmde. Maar het is niet voldoende als deze solidariteit alleen tastbaar wordt in dagen van

tegenspoed. Evenzeer als het nationale saamhorigheidsgevoel dient ook de Europese solidariteit niet alleen iets te zijn van het negatieve, van de afweer tegen een dreiging van buitenaf, maar een positieve factor, die ons gezamenlijk in staat stelt voor de volkeren van Europa het leven nieuwe zin en mogelijkheden te geven.

Europa heeft zoveel gemeenschappelijks, in geschiedenis, in cultuur en traditie, in wijze van leven, in eerbied vóór de mens en in zedelijk normbesef, dat het niet ijdel is over Europa te spreken als ons aller vaderland. Allerlei particularismen zijn vaak nog een hinderpaal om dit besef tot zijn recht te doen komen. Als we slechts in staat zijn daar overheen te reiken, zullen we bemerken dat het een levenwekkende kracht is.

In de Raad van Europa in Straatsburg is eens de opmerking gevallen, dat indien als gevolg van een Europese integratie het levenspeil in Griekenland zou stijgen, doch in Zweden omlaag zou gaan, dat dit dan voor Zweden voldoende reden moest zijn om zich tegen de Europese eenheid uit te spreken. Het was een van de meest teleurstellende uitspraken, die ik in Straatsburg hoorde. Hoe kunnen de vrijheid en de sociale rechtvaardigheid in de wereld worden verzekerd, als er niet zoveel besef is van solidariteit en gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, dat de sterkste schouders de zwaarste lasten op zich nemen? Soms lijkt het alsof onder de mensen met het stijgen der materiële verworvenheden de bereidheid afneemt een idealistische politiek te voeren. In de situatie van vandaag is dat niet alleen een verraad aan Europa; het is ook een verloochening van het beste wat Europa in de geschiedenis heeft te zien gegeven.

In de afgelopen eeuw heeft de vakbeweging op nationale grondslag onnoemelijk veel bijgedragen tot de zedelijke en stoffelijke verheffing van de arbeidersklasse. Het behoort tot het edelste wat de moderne geschiedenis te zien gaf, omdat het gedaan werd aan mensen, aan de groep van mensen, die in de geschiedenis het meest is opgeofferd en die het dichtst bij de stoffelijke grondslagen van het leven staat. Ook in deze tijd blijft het sociale vraagstuk het hoofdvraagstuk, dat in de wereld om oplossing roept. Maar het kan niet meer op nationale grondslag een oplossing vinden. In het kader van een zich verenigend Europa kan het vraagstuk een stap dichterbij een oplossing komen, voor Europa zelf, maar ook als bijdrage om het sociale vraagstuk als wereldvraagstuk, met name in de minder ontwikkelde gebieden, doeltreffender aan te pakken. Nieuwe tijden brengen nieuwe taken. En van harte hoop ik dat het N.V.V. ook deze nieuwe taak vastberaden en met geestdrift zal aanvaarden.